

SUDARYTOJO ŽODIS

Dialogas ir kūrybinė raiška

Siekdami geriau suprasti žmogaus ir visuomenės gyvenimo egzistencinius parametrus, neišvengiamai imame vartoti *dialogo*, arba pokalbio, sąvoką. Nuo pat Platono pastangų kalbėti ir kalbinti pašnekovus Sokrato lūpomis iki Franzo Rosenzweigo, Martino Buberio ir Emanuelio Lévino įkvėptų mėginimų naujai apmąstyti Vakarų metafizikos tradiciją, dialogo idėja pasireiškia kaip pamatinis filosofijos ir filosofavimo matmuo, vienijantis pašnekovus į bendrą komunikacijos erdvę. Šią idėją persmelkia nuolatinė paskata siekti tiesos pačiu pokalbiu, kuris įmanomas tik tada, kai jo dalyviai atsiveria kalbėdami kitiems, ir kartu patys klausydamiesi yra pasirengę priimti kitų pokalbio dalyvių atvirumą.

Klausdami savęs, kiek dialogiškas mūsų buvimas savimi ir su kitais, mes ne visada aiškiai suvokiame, kokių būdu ir kokiais pavidalais mumyse pasireiškia dialogas. Individo, asmens gyvenime dialoginė laikysena, arba dialoginė sąmonė, nėra antrinė, išorinė asmens raiška, priešingai, būtent dialogas pasirodo esąs asmens prigimtis. Taip suvokiamo asmens esminis bruožas yra atvirumas, tačiau šio atvirumo negalima suprasti kaip savo tapatumo atsisakymo vardan kito. Dialogo būseną nesunaikina asmens tapatumo, priešingai, dialoginį ryšį praradęs asmuo užsidaro ir dialoge atsiveriančią tarpasmeninę tikrovę pakeičia jam pražūtinga izoliuota solipsistine tikrovės iliuzija.

Paradoksalu, tačiau panašiais monologiškumo bruožais pasižymi ir totalitaristinė ideologija, ir postmodernistinis kultūrinis polilogas, todėl autentišką tarpasmeninį ryšį nuvertinantis monologiškas santykis su tikrove yra būdingas ir pokomunistinėms, ir postmodernistinėms visuomenėms. Šių visuomenių viešosios erdvės kritika rodo, kad būtent dialoginė sąmonė galėtų tapti ir filosofijos kaip prasmingo kalbėjimo apie tikrovę prielaida, ir tarpasmeninius ryšius analizuojančios socialinės etikos pamatu.

Jei dialogą laikome ontologiniu asmens pagrindu, asmenų tarpusavio ryšiu ir prasmingo asmens santykio su tikrove prielaida, tai kultūrą galime suvokti kaip dialogo kūrybinę raišką. Šiuo požiūriu tampa aktuali ir technologijų kaip monologinio arba instrumentinio mąstymo įrankio kritika, ir tarpkultūrinės sąveikos pagimdytų kultūros ir meno reiškinių, pavyzdžiui, Argentinos tango, analizė. Žvilgsnis į kultūros istoriją mums taip pat leidžia kalbėti apie kinikų etikos idėjų kūrybinių vizualizacijų aktualumą arba apie baroką kaip skirtingų kultūros diskursų sąveikos lauką, išplečiantį medžioklės sampratą anapus privačios laisvalaikio pramogos sampratos ribų.

Du šio žurnalo skyriai skirti skirtingų dialogo fenomeno aspektų analizei. Dialoginės sąmonės filosofinės prielaidos, asmens ir visuomenės dialogiškumas, jo etinės ir socialinės implikacijos aptariamios rubrikoje *Nuo dialoginės sąmonės iki dialogiškos visuomenės*. Įvairūs dialogo technologinės, kultūrinės ir kūrybinės raiškos aspektai tyrinėjami rubrikoje *Dialogo kūrybinės raiškos pavidalai*.

RASIUS MAKSELIS

EDITORIAL

Dialogue and Creative Expression

In our quest to attain better understanding of the existential conditions of the human being and society, we cannot do without the concept of *dialogue* or conversation. The idea of dialogue emerges as the fundamental and universal dimension of all philosophy and any philosophical endeavour from Plato's attempts to talk and engage into conversation with others using the voice of Socrates to modern attempts to reconsider the entire tradition of Western metaphysics, inspired by the philosophers Franz Rosenzweig, Martin Buber and Emanuel Lévinas. This universal philosophical dialogue is permeated with the everlasting urge to seek the truth exactly by the dialogue itself, which is only possible on condition that participants open themselves while talking to others and at the same time are prepared to accept the openness of the others by listening to them.

While inquiring how *dialogic* is our being ourselves and our being with others, we are not always capable to discern different aspects and ways in which dialogue manifests in us. Dialogic attitude or dialogic consciousness should not be understood as a secondary or an incidental aspect of the expression of an individual person. On the contrary, dialogue appears to be the very nature of a person. The main character of the person defined in this way is her or his openness. However, we should not understand this openness as renunciation of one's own identity as the result of the acceptance of the other. The dialogic stance does not eliminate one's identity, on the contrary, it is after losing dialogic connection that a person isolates her or himself and substitutes the external inter-personal reality with its destructive solipsistic illusion.

It is a paradox that both totalitarian ideology and post-modern cultural polilogue feature similar characters of monologic discourse. Therefore, both post-communist and post-modern societies are marked with a monologic relationship with reality, which devalues an authentic dialogic interpersonal connection. Critical assessment of the public sphere of these societies shows that dialogic consciousness could become the precondition of philosophy as a meaningful study of reality and the background for social ethics preoccupied with interpersonal relations.

While we consider dialogue as person's ontological background, the interpersonal connection, and the precondition of meaningful relationship with reality, we can also talk about culture as creative expression of dialogue. In this context it is relevant to undertake, for example, a critical assessment of technology as an instrument of monologic instrumental mind, and an analysis of Argentinian tango as one of the products of intercultural dialogue. Likewise, a glance at the history of culture permits us to talk about the relevance of ancient visual representations of the ethical ideas of Cynics and about the Baroque as a playground of interaction of multiple different cultural discourses, in which the concept of hunting is expanded far beyond the limits of private leisure entertainment.

Two parts of this issue are devoted to analysis of different aspects of the phenomenon of dialogue. The first part *From Dialogic Consciousness to the Society of Dialogue* deals with the philosophical preconditions of dialogic consciousness, the dialogic nature of a person and society, and its ethical and social implications. The second part *Forms of Creative Expression of Dialogue* includes investigations of various technological, cultural and creative aspects of the expression of dialogue.

RASIUS MAKSELIS